

K PROBLÉMU PREKLADU A INTERPRETÁCIE HERKELOVEJ
NÁRODNEJ OBRANY Z ROKU 1826

PETER MACHO

MACHO, P.: On the problem of translation and interpretation of Herkel's national defence of the year 1826. *Historický časopis*, 49, 4, 2001, pp. 609-620, Bratislava.

Ján Herkeľ belonged to the number of the catholic scholars who got involved in the Slovak National Movement dated in to the first third of the 19th century. In 1826 he wrote and published an article in which he argued against the ideas of Hungarian patriot A. Thaisz. J. Herkeľ was defending the principles of linguistic and national equality and plurality within Habsburg monarchy. He tried to prove that the Slavs had the right to be called a nation. His arguments followed from Habsburg titles. He stated that within the Habsburg monarchy the Hungarians represent one kingdom only, but the Slavs six kingdoms. Herkeľ refused this thesis claiming that Hungary is Magyar national state. That conclusion followed from the text analysis and from the comparison of the Slovak translation of Herkeľ's defence. *History. Slovakia. Slovak-Hungarian relations. National defences 19th century.*

Roku 1969 uverejnil Augustín Maťovčík na stránkach *Historických štúdií* text dovtedy neznámej národnej obrany Jána Herkeľa.¹ Rukopisná verzia - odpis alebo predloha tlačeného textu - sa zachovala v Archíve literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine (v pozostalosti Martina Hamuljaka).² A. Maťovčík ju publikoval v pôvodnom maďarskom znení a pripojil k nej slovenský preklad od J. Havaša.

Herkeľova obrana vyšla aj v podobe brožúrky, ktorú rozdávali poslancom uhorského snemu. Podľa viacerých indícií držal nad jej vydaním ochrannú ruku ostrihomský arcibiskup Alexander Rudnay, najvyššia autorita rímskokatolíckej cirkvi v Uhorsku.³ A. Maťovčík i M. Vyvíjalová zdôrazňujú, že doteraz sa nepodarilo objaviť tlačený exemplár obrany; vo svojom knižnom katalógu ho ale zaevidoval M. Hamuljak.

Najnovšie však na existenciu jedného takéhoto tlačeného exemplára upozorňuje Rudo Brtáň v slovenskom vydaní diela *Ethnographia Slavorum in Hungaria*. Ján Čaplovič ako autor pojal do svojej etnografickej práce, ktorá ešte donedávna existovala iba v rukopisnej podobe, aj sedemstranový spis s názvom *Az 1826-dik esztendei Tudományos Gyűjtemények folytatásáról való jelentés rövid észrevételei. Pesten, Fűskúti Landerer Lajos betűivel*.⁴

¹ MAŤOVČÍK, A.: Neznáma národná obrana Jána Herkeľa z roku 1826. *Historické štúdie*, 14, 1969, s. 223-235.

² Jegyzések a Tudományos Gyűjtemények 1826dik esztendei Folytatásáról szóló Jelentéshez (Poznámky k oznámeniu o pokračovaní 1826. ročníka Tudományos Gyűjtemény). 8 rkp. strán. Archív literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice Martin, Ján Herkeľ, sign. 31 G 16.

³ MAŤOVČÍK, A.: Martin Hamuljak. Život, dielo, osobnosť. Bratislava 1971, s. 102-103; VYVÍJALOVÁ, M.: Michal Kunič - autor národných obrán. In: Biografické štúdie, 15, 1988, s. 45.

⁴ ČAPLOVIČ, J.: Etnografia Slovákov v Uhorsku (ed. R. Brtáň). Bratislava 1997, s. 235 (pozn. č. 33). Brtáň dodáva, že sám Čaplovič napísal ako titul tohto spisu „Responsum Slavi alicujus ad rabidum Thaiszianum scriptum 1826“, čiže: Odpoveď voľfaktorého Slováka na besný spis Thaiszov. Pre Čaploviča zostal teda Herkeľ ako anonymný autor obrany utajený. Dôležitá je však najmä skutočnosť, že názov obrany sa zhoduje s bibliografickým zápisom M. Hamuljaka v jeho knižnom katalógu. Porov. MAŤOVČÍK, A.: Martin Hamuljak, s. 102.